

Behandelingsvoorstel voor de commissie REG met uitnodiging van WEM

Onderwerp: De Balans Groene Hart: eerste stap van de drie provincies naar een nieuw Uitvoeringsplan

Cie-datum : 4 april 2005

Cie-nummer: 2005REG16

Procedure: in GS (na Cie. Vergadering) op: -	inspraak:nee
eerdere behandeling in cie: nee	op: -
in PS: nee	op: -

Behandelend ambtenaar: J. Bos / A. van Biezen

toestel: 3182/2218

Portefuillehouder: J.P.J Lokker

Inleiding

Met de Nota Ruimte, de Agenda Vitaal Platteland, de Nota Mobiliteit en de Nota Pieken in de Delta heeft het Rijk een actuele basis gelegd voor de ordening en inrichting van West- Nederland. Met deze nota's is ook een verandering ingezet in de sturingsfilosofie van de rijksoverheid: centraal wat moet, decentraal wat kan is het motto. In lijn met deze nieuwe sturingsfilosofie is op 24 juni 2004 de *Intentieverklaring Doorpakken in het Groene Hart* ondertekend door de ministers voor VROM, LNV en de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. Hierin hebben zij hun gezamenlijke ambitie geformuleerd voor het Groene Hart (zie pag. 2).

Vervolg inleiding op pagina 2: ja

Wordt geagendeerd:

voor oriënterende bespreking, toegespitst op de volgende vraag:

- Bent u het eens met de in de Balans van het Groene Hart beschreven noodzakelijke omslag in
 - * de ruimtelijke opgave;
 - * de uitvoering van projecten, thema's en initiatieven;
 - * de financiering; en
 - * de samenwerking en communicatie?

Doel bespreking:

- in een vroegtijdig stadium uw reactie vernemen, zodat uw opmerkingen meegenomen kunnen worden bij het opstellen van het Ontwikkelingsprogramma en Uitvoeringsplan voor het Groene Hart.

Vervolg inleiding:

Gezamenlijke ambitie voor het Groene Hart:

“Het Groene Hart is een landschappelijk mooi, ecologisch waardevol en economisch vitaal hart van de Randstad Holland, waar het voor inwoners en recreanten goed toeven is. Er zijn veel partijen, zowel binnen de overheid als in de particulier sector, die een bijdrage leveren aan het behoud en de ontwikkeling van deze kwaliteiten. In dat besef streven het kabinet, zoals verwoord in de Nota Ruimte en de provincies gezamenlijk naar een nieuwe aanpak voor het Groene Hart, waarbij het goede wordt behouden en nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. De gezamenlijke ambitie is te komen tot een ontwikkelingsgerichte en gebiedsgerichte benadering voor het Groene Hart en tot een versterking van de uitvoering van het beleid. Naast de landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische aspecten, moeten de economische en toeristisch-recreatieve aspecten, en de betekenis die het gebied heeft voor wonen en werken worden betrokken. Uitgangspunt voor het ruimtelijke ordeningsbeleid is een kwaliteitszoning met een indeling in deelgebieden: soms gericht op groene ontwikkeling en kansen voor water, soms gericht op kwaliteitsverbetering en aanbod van ontwikkelruimte.”

De provincies hebben met de Intentieverklaring op zich genomen om te gaan werken aan een Ontwikkelingsprogramma en Uitvoeringsplan voor het Groene Hart en aan het opnieuw vormgeven van de samenwerking in het Groene Hart.

Met de vaststelling van het *Plan van Aanpak ‘Drie provincies, één initiatief’* op 25 mei / 1 juni 2004 in GS van de drie provincies, hebben de drie colleges van GS gezamenlijk de opdracht op zich genomen om in drie stappen te willen komen tot een Uitvoeringsplan dat eind 2005 operationeel moet zijn. Hiertoe hebben zij een *Stuurgroep Groene Hart* ingesteld, bestaande uit de gedeputeerden Lokker (UT), van der Sar (ZH) en Poelman (NH), onder voorzitterschap van gedeputeerde Dwarshuis (ZH). Zij hebben de opdracht aan een gezamenlijk Programmabureau Groene Hart van de drie provincies gegeven om het Plan van Aanpak uit te voeren. Het doel dat de Stuurgroep Groene Hart van de drie provincies voor ogen staat is een landschappelijk mooi, ecologisch waardevol en economisch vitaal hart van de Randstad, waar het voor inwoners en recreanten goed toeven is. Verder wil de Stuurgroep de uitvoering versterken.

Het resultaat van de eerste stap ligt nu in de vorm van de *rapportage ‘De Balans van het Groene Hart’* voor. Hierin wordt de balans opgemaakt in relatie tot de nieuwe opgaven voor het Groene Hart.

In de Balans zijn de ruimtelijke opgave, de uitvoering van thema’s, projecten en initiatieven, de financiering, de samenwerking en de communicatie geanalyseerd. Op basis daarvan wordt de noodzakelijk omslag gesignaleerd, die de uitgangspunten biedt voor het op te stellen Ontwikkelingsprogramma (tweede stap) en Uitvoeringsplan (derde stap). Een belangrijke functie van de Balans is dan ook om de vele betrokkenen in een vroegtijdig stadium bij het vernieuwde proces in het Groene Hart te kunnen betrekken (zie verder onder ‘Communicatie’ en ‘Realisatie’). De Stuurgroep Groene Hart heeft op 31 januari 2005 de Balans in concept vastgesteld; vervolgens is de Balans op 22 februari 2005 door de drie colleges van GS onderschreven en vastgesteld. Hierna wordt de Balans in kort bestek samengevat.

Samenvatting Balans

De ruimtelijke opgave

- ❑ De samenhang van het Groene Hart met de Randstad Holland wordt meer dan voorheen onderkend. Dat vraagt om een nieuwe strategie; enerzijds gericht op een wisselwerking tussen het Groene Hart en het stedelijke netwerk, anderzijds gericht op samenhang van de ontwikkelingen in het Groene Hart zelf.
- ❑ Met de kwaliteitszoning ligt er een ruimtelijk concept dat een gebiedsgerichte en ontwikkelingsgerichte benadering van het Groene Hart mogelijk maakt en tegelijk samenhang aanbrengt. De kwaliteitszoning moet nog een solide basis en een inspiratiebron worden voor de ruimtelijke ontwikkeling en het beheer van het Groene Hart. Dat vraagt om een verdere concretisering en om doorvertaling in plannen en projecten en om communicatie.
- ❑ Het toekomstperspectief van de landbouw en daarmee van het landschap in het Groene Hart kent veel onzekerheden. Dat vraagt in ieder geval om een aanpak voor (delen) van het veenweidegebied.
- ❑ De positionering van het boomteeltcomplex als greenport is nieuw en moet nog verder worden geconcretiseerd.
- ❑ Het accommoderen van de wateropgave komt in het stadium van concrete plannen.
- ❑ Wonen, werken en mobiliteit zorgen voor een grote dynamiek, vooral in het noordwestelijke deel van het Groene Hart en aan de - nieuwe- grens in het zuidwesten, en langs verkeer- en vervoersassen.
- ❑ Ontwikkelingen in de leefbaarheid zijn onderdeel van de Groene Hart opgave.

Er zijn *drie majeure opgaven* die Groene Hart breed spelen:

- ❑ de toekomst van het veenweidelandschap;
- ❑ de opgave om de dynamiek van wonen en werken en mobiliteit op een goede manier te geleiden en een bijdrage te laten zijn voor het Groene Hart;
- ❑ de wateropgave, met name mogelijke bergingslocaties voor water.

Daarnaast spelen de *volgende belangrijke opgaven*:

- ❑ het ontwikkelen van recreatieve potenties en de relatie met het stedelijk gebied;
- ❑ het aanbrengen van synergie met de Nationale Landschappen Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam;
- ❑ de uitdaging om de Natte As te realiseren en te benutten voor de realisatie van de kwaliteitszoning.

De positionering van het ruimtelijk beleid vraagt om aandacht:

- ❑ Het provinciale ruimtelijke beleid biedt in principe ruimte voor een meer ontwikkelingsgerichte benadering.
- ❑ De negatieve beeldvorming over het ruimtelijk beleid in het Groene Hart is een gezamenlijk probleem voor provincies en gemeenten, dat om actie vraagt.
- ❑ De uitnodiging aan gemeenten is om met hun ruimtelijk beleid mede vorm te geven aan de kwaliteitszoning, veel aandacht te blijven besteden aan handhaving en verder een actieve rol te vervullen in de realisatie.
- ❑ Het Groene Hart moet nog beter worden gepositioneerd als 'Open Space' in een lobby gericht op 'Europa'.

De noodzakelijke omslag in de ruimtelijke opgave:

- ❑ Van het Groene Hart als op zich zelf staande opgave, naar het Groene Hart als integraal onderdeel van de Randstad.
- ❑ Van een strategie gericht op behoud en restricties, naar een strategie voor behoud en ontwikkeling.
- ❑ Van het ontkennen van de dynamiek van wonen, werken en mobiliteit, naar het erkennen en benutten van die dynamiek.
- ❑ Van een visie op het Groene Hart als een homogeen open gebied, naar een kwaliteitszoning met een differentiatie in ruimtelijke kwaliteit en daarmee verschillende opgaven.
- ❑ Van de kwaliteitszoning als globale visie, naar een concretisering per deelgebied en naar realisatie.
- ❑ Van een grote diversiteit, naar een focus op de grote opgaven: de toekomst van het veenweidelandschap, de transformatieopgave, de wateropgave, de recreatieve potenties, de Natte As en de synergie met de Nationale Landschappen Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam.
- ❑ Van een publiek beeld van een ruimtelijke gedoogcultuur, naar afspraak is afspraak.
- ❑ Van een formeel spoor van beheer en handhaving van het ruimtelijk beleid, naar een actief landschapsbeheer.

De uitvoering: thema's, projecten, veelbelovende initiatieven

Een aantal activiteiten die door het voormalig Bestuurlijk Platform Groene Hart ingang zijn gezet verdienen een vervolg:

- ❑ De met Vennoten in Vitaliteit ontwikkelde strategieën voor een economische vitaal Groene Hart moeten worden meegenomen bij een verdere concretisering van de kwaliteitszoning.
- ❑ De toeristische en recreatieve potenties, en de cultuurhistorische waarde van het Groene Hart zijn op de kaart gezet.
- ❑ Er is een stevig vervolg nodig om het Groene Hart blijvend in de 'markt te zetten' en te werken aan het merk Groene Hart.

De uitvoering van projecten levert het volgende beeld:

- ❑ Activiteiten en projecten op het gebied van cultuurhistorie moeten verder worden ontwikkeld en voortgezet.
- ❑ De realisatie van de EHS in het Groene Hart moet met kracht worden voortgezet.
- ❑ Vrijwel het hele Groene Hart is belegd met gebiedsgerichte ruimtelijke inrichtingsprojecten; ruim de helft bevindt zich in het stadium van uitvoering van een (deel) van het plan. Dat biedt kansen voor de implementatie van nieuw beleid in deelplannen die nog in voorbereiding zijn en in projecten in voorbereiding.
- ❑ Er zijn nog een paar gebieden waar geen sprake is van ruimtelijke inrichtingsprojecten: nagegaan moet worden of hier een initiatief nodig is. Zones langs verkeers- en vervoersassen, waar sprake is van dynamiek, hebben prioriteit.
- ❑ De gebiedsgerichte projecten moeten nog nader worden beoordeeld op de mate waarin ze ieder voor zich en in samenhang bijdragen aan de kwaliteitszoning.
- ❑ De projecten in de transformatiezones Leiden-Alphen- Bodegraven, in het gebied van de Groene Uitweg en de Merwedezone en de veenweidepacten en het project De Venen zijn belangrijk in het licht van de drie grote ruimtelijke opgaven in het Groene Hart.
- ❑ Het Groene Hartcentrum op het voormalige fort Wierickerschans biedt kansen voor een snelle aansprekende realisatie.
- ❑ Planningen van projecten lopen uit vanwege onvoldoende commitment op doelstellingen, het ontbreken van een duidelijk probleemgeenaar of het niet beschikbaar komen van middelen. De

taaiheid van de realisatie van een aantal lopende projecten vraagt om een audit op de haalbaarheid en op mogelijke procesinnovaties.

- ❑ Het vormgeven van ontwikkelingsplanologie en van nieuwe instrumenten voor het beheer staat in de kinderschoenen en moet met kracht ter hand worden genomen.
- ❑ Het ontwikkelen van een systematiek van verevening moet met voorrang ter hand worden genomen.

De noodzakelijke omslag in de uitvoering van projecten, thema's en initiatieven:

- ❑ Van een diversiteit aan gebiedsgerichte projecten, naar een focus op projecten die er toe doen, in het licht van de kwaliteitszonerings- en de grote ruimtelijke opgaven.
- ❑ Van een veelheid aan projecten, naar een gezaghebbend pakket van projecten/programma's met heldere doelstellingen en te behalen resultaten, een duidelijke probleemeigenaar en voldoende commitment.
- ❑ Van een aanpak met afzonderlijke projecten, naar programmamanagement en een goede regie op de uitvoering.
- ❑ Van conserverend beleid, naar ruimte voor experimenten.

De uitvoering: financiering

- ❑ Ruim de helft van de lopende projecten in het Groene Hart bevindt zich in het stadium van uitvoering, bij een aantal betreft het de uitvoering van een deel van het plan. Daarmee is er ruimte om te faseren en te herprioriteren.
- ❑ Van de projecten in uitvoering heeft het merendeel een financieel tekort.
- ❑ De meerkosten van investeringen voor de veenweideproblematiek en het beheer in het veenweidegebied zijn nog nauwelijks bekend.
- ❑ De voornaamste financiering heeft plaats met rijksregelingen met een 'groen' karakter die per 2007 opgaan in het ILG. Er moet een afsprakenkader worden ontwikkeld door de provincies over de aanwending van het ILG in het Groene Hart.
- ❑ Medefinanciering door Europa en provincies is tot nu toe geringer van omvang dan de financiering met rijksregelingen.
- ❑ Private financiering is nog niet op grote schaal van de grond gekomen.
- ❑ Er is nog geen bijdrage van de nieuwe bouwlocaties aan de financiering van het Groene Hart.
- ❑ Met het oog op de financierbaarheid is een gezaghebbend pakket van projecten en een fasering in de tijd van belang.
- ❑ Op weg naar een investeringsstrategie moeten langs twee lijnen verkenningen plaatsvinden: naar de mogelijkheid van toekomstige aardgasbaten (FES) en naar investeringsstrategieën met de markt.
- ❑ Er is een realistische analyse nodig van de mogelijke betekenis van Europese geldstromen.
- ❑ Realisme is ook geboden over de mogelijkheden van investeringen door de markt; parallel aan de investeringsstrategie is een spoor nodig gericht op innovaties in het beheer en in de uitvoering van de projecten.

De noodzakelijke omslag in de financiering:

- ❑ Van financiering door de overheid, naar een investeringsstrategie waarin ook de markt participeert.
- ❑ Van rood en groen gescheiden, naar rood voor groen.
- ❑ Van het vertrouwen op beheer door de landbouw en beheerssubsidies, naar een innovatieve investeringsstrategie waarin beheer een integraal onderdeel is.
- ❑ Van het uitgaan van bestaand instrumentarium, naar vernieuwing in instrumenten.
- ❑ Van ad-hocfinanciering, naar langjarige zekerheid.

De uitvoering: organisatie van de samenwerking en communicatie

- ❑ Basis voor de nieuwe organisatie van de samenwerking is een blijvende betrokkenheid van partners bij beleid en uitvoering in het Groene Hart en een scheiding van rollen in een privaatrechtelijke en een publiekrechtelijke lijn.
- ❑ De vormgeving van de regierol van de provincies ligt op schema; de regierol richt zich op het creëren van meerwaarde door gezamenlijk optreden op het niveau van het Groene Hart en op het scheppen van een kader voor de activiteiten van en in de afzonderlijke provincies. De doorontwikkeling moet met kracht worden voorgezet.
- ❑ De contouren van de nieuwe samenwerking liggen er. Deze bieden een goede basis voor een effectieve samenwerking op Groene Hartniveau. Het betrekken van de grote steden en de waterschappen heeft nog extra aandacht nodig.
- ❑ Het rijksprogramma biedt goede aanknopingspunten. Overleg is nodig over de (financiële) haalbaarheid.
- ❑ De volgende stap is die van niet vrijblijvende afspraken met het Rijk, Woerdens Beraad en het Groene Hart Pact i.o. (zie toelichting onder ‘Communicatie’ op pag. 6/7).
- ❑ Uitgangspunt voor die afspraken is een brede benadering van het Groene Hart.
- ❑ De samenwerking in projecten en gebieden verdient aandacht, zowel voor wat betreft de stevigheid van de aansturing als voor wat betreft de doeltreffendheid van de organisatie.
- ❑ Communicatie moet onderdeel zijn van het proces, teneinde te komen tot enerzijds commitment voor politiek/bestuurlijke keuzes, anderzijds een sterk verbeterd, sympathiek imago voor het Groene Hart, ook bij de burgers.

De noodzakelijke omslag in de samenwerking en communicatie

- ❑ Van vrijblijvendheid, naar commitment en niet vrijblijvende afspraken van bestuurlijke en maatschappelijke partners in het Groene Hart onderling.
- ❑ Van informeren en betrekken van partijen, naar verinnerlijking door partijen en versterking van het imago van het Groene Hart bij burgers.

Beoogd effect

De in de Balans beschreven noodzakelijke omslag biedt de uitgangspunten voor het op te stellen Ontwikkelingsprogramma en Uitvoeringsplan voor het Groene Hart.

Argumenten

Zie inleiding.

Kanttekeningen

Geen.

Financiën

Wordt inzichtelijk gemaakt in op te stellen Ontwikkelingsprogramma (zie voor Ontwikkelingsprogramma bij ‘Inleiding’ en ‘Realisatie’).

Communicatie

Om de in de intentieverklaring geformuleerde ambitie waar te maken, zullen ook bijdragen van het rijk, de gemeenten, de waterschappen, de belangenorganisaties en overige partners in en om het Groene Hart nodig zijn. Zonder hen gaat het niet lukken. Daarom wordt op basis van de Balans van

alle partijen commitment gevraagd op de omslag die hiervoor is beschreven en de bereidheid om daarop in te haken. Daarnaast wil de Stuurgroep Groene Hart het gesprek aangaan over:

- de bereidheid om eigen financiële middelen in te brengen (alle)
- de bereidheid extra financiële middelen beschikbaar te stellen (vooral: rijk , europa)
- de bereidheid ruimtelijk instrumentarium in te zetten op ontwikkeling én beheer (rijk, provincies, gemeenten)
- de bereidheid om het experiment aan te gaan (alle)
- de bereidheid om selectief te zijn en te prioriteren (alle)
- de bereidheid om eigen activiteiten in te brengen voor de versterking van het imago van het Groene Hart (alle, incl. Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam)
- de bereidheid tot samenwerking op het bereiken van randstaddoelen (Noordvleugel , Zuidvleugel).

De Balans maakt een *gesprek mogelijk met het rijk* over de manier waarop de opdracht het beste kan worden uitgevoerd en over de noodzakelijke randvoorwaarden. Dit gesprek tussen minister Veerman - coördinerend minister voor het Nationaal Landschap Groene Hart - en de Stuurgroep Groene Hart - bestaande uit de gedeputeerden Lokker, Poelman en Van der Sar van de drie provincies en onder voorzitterschap van gedeputeerde Dwarshuis -, heeft op 1 maart jl. plaatsgevonden.

De minister van LNV heeft zijn waardering uitgesproken over de Balans en aangegeven dit een goede basis te vinden voor het Ontwikkelingsprogramma. De Balans sluit volgens LNV goed aan bij het rijksprogramma Groene Hart.

De Balans is ook een *open uitnodiging aan de partners* in en om het Groene Hart om het gesprek aan te gaan over de doelen en de opgave voor verandering, over de mogelijkheid om deze gezamenlijk te verwezenlijken en over de ambitie om een nieuwe impuls aan het Groene Hart te geven. In het eerste kwartaal van 2005 zal de Stuurgroep Groene Hart hiertoe gesprekken voeren om te komen tot bestuurlijk afspraken voor een gezamenlijk vervolgtraject.

De *belangenorganisaties die zijn betrokken bij het Groene Hart* (en voorheen zitting hadden in het inmiddels opgeheven Bestuurlijk Platform Groene Hart) ontwikkelen zich naar een onafhankelijke organisatie als counterpart van de provincies. De ANWB, LTO -Noord, Natuurmonumenten, Kamers van Koophandel, Zuid-Hollandse Milieufederatie, Staatsbosbeheer en NEPROM hebben zich gegroepeerd in het Groene Hart Pact i.o. Zij ontwikkelen een eigen visie op de kwaliteiten van het Groene Hart en zien voor zichzelf een rol weggelegd om te helpen de nieuwe opdracht voor het Groene Hart te formuleren, de communicatie te stimuleren, de resultaten in het Groene Hart te toetsen en het 'merk' Groene Hart te beheren. De voorzitter van de Stuurgroep is tevens voorzitter van het Pact i.o.

De vijf *gemeentelijke samenwerkingsverbanden in het Groene Hart* verenigen zich inmiddels in het Woerdens beraad, dat daarmee een belangrijke gesprekspartner is voor de Stuurgroep Groene Hart over beleid en uitvoering. De *relatie met de steden in de Randstad* verdient aandacht; hiervoor wordt synergie gezocht met de Platforms Zuidvleugel en Noordvleugel.

Over de rol en positie van de *waterschappen* moeten nog gesprekken plaatsvinden.

Realisatie

De opmerkingen vanuit de Staten(commissies) van de drie provincies en de reacties van partijen in en om het Groene Hart over de Balans worden meegenomen bij het opstellen van het Ontwikkelingsprogramma Groene Hart. Naast een concretisering van de kwaliteitszonerings zal het een programma zijn, waarbij tussen de betrokken overheden en maatschappelijke organisaties in en om het Groene Hart overeenstemming is over:

- waar op ingezet wordt: doelen, thema's, kwaliteitsbeelden;
- in welke gebieden, hoeveel geld er daarvoor door wie ingezet gaat worden; en
- wat er door wie aan het eind van het Ontwikkelingsprogramma gerealiseerd moet zijn.

Een dialoog met betrokken partijen en deskundigen in en om het Groene Hart speelt een hoofdrol in het proces om te komen tot deze twee producten (zie onder 'Communicatie'). De dialoog zal plaatsvinden in de periode tot juli 2005. Op basis daarvan volgt na de zomervakantie het programma en de concretisering van de kwaliteitszoning als twee parallelle sporen. Bestuurlijke besluitvorming is voorzien in het najaar, waarna de opstelling van het Uitvoeringsplan volgt.

Bijlagen

- Rapportage "De Balans van het Groene Hart"